

EUROPEAN
SCIENTIFIC
PLATFORM

ΛΟΓΟΣ

COLLECTION OF SCIENTIFIC PAPERS

WITH PROCEEDINGS OF THE INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

**«EDUCATION AND SCIENCE OF
TODAY: INTERSECTORAL ISSUES
AND DEVELOPMENT OF SCIENCES»**

MARCH 19, 2021 • CAMBRIDGE, UK

VOLUME 3

Cambridge, United Kingdom
«P.C. Publishing House»
2021

Vinnitsia, Ukraine
«Yevropeiska naukova platforma»
2021

Chairman of the Organizing Committee: Holdenblat M.

Responsible for the layout: Kazmina N.

Responsible designer: Bondarenko I.

The conference is included in the catalog of International Scientific Conferences; approved by ResearchBib and UKRISTEI (Certificate № 51 dated 18 January 2021); certified by Euro Science Certification Group (Certificate № 22227 dated 25 February 2021).

Conference proceedings are publicly available under terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0).

Bibliographic descriptions of the conference proceedings are indexed by CrossRef, ORCID, Google Scholar, ResearchGate, OpenAIRE and OUCI.

E 25

Education and science of today: intersectoral issues and development of sciences: Collection of scientific papers «ΛΟΓΟΣ» with Proceedings of the I International Scientific and Practical Conference (Vol. 3), Cambridge, March 19, 2021. Cambridge-Vinnytsia: P.C. Publishing House & European Scientific Platform, 2021.

ISBN 978-617-7991-21-1

«European Scientific Platform», Ukraine

ISBN 978-617-7991-24-2 (VOLUME 3)

«European Scientific Platform», Ukraine

ISBN 978-1-8380555-0-9 (PDF)

«P.C. Publishing House», United Kingdom

DOI 10.36074/logos-19.03.2021.v3

Papers of participants of the I International Scientific and Practical Conference «Education and science of today: intersectoral issues and development of sciences», held in Cambridge, March 19, 2021, are presented in the collection of scientific papers.

UDC 001 (08)

ISBN 978-617-7991-21-1
ISBN 978-617-7991-24-2 (VOLUME 3)
ISBN 978-1-8380555-0-9 (PDF)

© Participants of the conference, 2021
© European Scientific Platform, 2021
© P.C. Publishing House, 2021
© Cambridge Data Science LTD, 2021

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ФЕНОМЕНУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗДО Атрощенко Т.О., Бобирєва О.С.	122
ТЕХНОЛОГІЧНІ КРИТЕРІЇ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ Ігнатенко С.А., Кузьменко О.П., Гусєва Г.М.	124
ТРУДОВЕ НАВЧАННЯ, ЯК МЕТОД СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ ВНАСЛІДОК ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ПОРУШЕНЬ Гусєва Т.О.	126
ФОРМУВАННЯ ЦІННОСТЕЙ З ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ Тарабасова Л., Майданенко С.	128
SECTION XXX. PSYCHOLOGY AND PSYCHIATRY	
ANXIETY AMONG HEALTHCARE WORKERS DURING THE CORONAVIRUS PANDEMIC Pishel V., Polyviana M.	130
PERCEPTIONS OF SECURITY, LIFE SATISFACTION AND EXPECTATIONS AMONG ADOLESCENTS IN UKRAINE BASED ON THE RESULTS OF RESEARCH STUDY "CHARACTERISTICS OF ALCOHOL AND OTHER DRUG USE AMONG YOUTH IN UKRAINE" Voloshyna D., Sukachova O., Linskiy I.	132
ДЖЕМС ДОНАЛЬДСОН: КРОСКУЛЬТУРНИЙ АНАЛІЗ СТАНОВЛЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ Дригус М.Т.	136
ДО ПИТАННЯ ПРЕСТИЖНОСТІ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ «МИТНА СПРАВА» Шатілова О.С.	138
ДО ПРОБЛЕМИ СТВОРЕННЯ Г.С. КОСТЮКОМ КОНЦЕПЦІЇ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ Мусяка Н.І.	140
ЕМОЦІЙНЕ ВИГОРАННЯ БАТЬКІВ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ Руденко А.І., Вольська В.С.	142
ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ЕМПАТІЙНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ Шпак М.М.	144
ЕМПАТІЯ ЯК КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ Лисенко Л.М.	147

DOI 10.36074/logos-19.03.2021.v.3.46

ЕМПАТІЯ ЯК КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

ORCID ID: 0000-0003-1395-9715

Лисенко Людмила Миколаївна

канд. психол. наук, доцент,

доцент кафедри психології

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

УКРАЇНА

Однією з особистісно значущих якостей психолога, необхідної для успішного здійснення професійної діяльності є рефлексія та емпатія, що дозволяє адекватно оцінювати зміни, які відбуваються в особистості пацієнта та в собі як у професіонала. На сучасному етапі гуманізації освітнього процесу зростає значення заходів, спрямованих на удосконалення професійної підготовки майбутніх психологів. Актуальним залишається завдання пошуку найбільш вдалих для цього психологічних технологій, які б сприяли розвитку необхідних компетентностей як здатність до рефлексії та емпатії.

Дослідженню емпатії присвячено значну кількість публікацій, але досі це питання залишається предметом гострих дискусій з боку філософів, психологів, педагогів. У період становлення психології як наукової галузі основним джерелом тлумачення поняття «емпатія» слугували праці Т. Рібо та В. Штерна. Симпатію як первинну емоцію, на основі якої розвиваються соціальні почуття, розглядав у своїх працях саме Т. Рібо. Цю лінію продовжував В. Штерн та зазначав, що вже у 2-3 роки дитина спроможна перейматися почуттям іншого, ідентифікувати себе з об'єктом симпатії та робити альтруїстичні вчинки. У гуманістичному психоаналізі Е. Фрома поняття емпатії переплітається з поняттям ідентифікації та розглядається як умова виникнення повноцінних інтерперсональних взаємовідносин з дотриманням психологічної рівноправності та самореалізації учасників спілкування [1].

С. Максименко визначає емпатію як «індивідуально-психологічну властивість, що характеризує здатність людини до співпереживання й співчуття», та як «важливий компонент у спілкуванні, який сприяє збалансованості міжособистісних стосунків, робить поведінку соціально обумовленою». Він зазначає, що з дорослішанням дітей розвивається здатність приймати моральні рішення на основі емпатії і турботи про інших. Неможливо співпереживати іншій людині, не знаючи, що вона відчуває. За С. Максименком, емпатія є основою дружних та конструктивних взаємовідносин [2].

У роботах багатьох дослідників зазначається, що здатність до емпатії можна розвивати тільки шляхом довготривалої теоретичної і практичної роботи зі студентами. Як зазначає І. Дружиніна, студенти, які пройшли спеціальну підготовку з розвитку емпатії, значно краще вирішують професійні психологічні задачі. А це одна з необхідних умов професійного самовизначення особистості [1].

У дослідженнях Л. Перетятко та Н. Юдіної зазначається, що темперамент впливає на емоційність особистості, зокрема, на прояв емпатії. Аналіз результатів проведеного дослідження серед учителів, виявив, що в більшості

досліджуваних мають середній та низький рівні емпатії. Провідними видами емпатії в учителів виявилися: ідентифікація інтуїтивний вид, емоційний вид, установки та проникаюча здатність, раціональний вид. Авторами надано характеристику прояву емпатії у вчителів різних типів темпераменту [3].

Емпатія це прояв співпереживання, розуміння почуттів, психічних станів іншої особи. Емпатія пов'язана з прийняттям іншої людини такою як вона є, що також називають емоційним резонансом на переживання іншої людини [4]. Традиційне трактування феномена емпатії, за визначенням І.М. Юсупова, розглядається, як розуміння внутрішнього світу іншої людини і емоційне залучення до її життя [5], дозволяє визначити емпатію не тільки як результат інтеграції елементів пізнавальних і емоційних процесів, а як прояв ставлення до іншої людини.

За результати власного дослідження, поведеного зі студентами психологами, визначено, що у більшості, а саме у 65 % учасників проявляється дуже високий рівень емпатії, за методикою «Діагностика рівня емпатії» І. М. Юсупова, що підтверджує їх емоційну чутливість. Високий рівень емпатії проявляється у 30% студентів, що свідчить про здатність бути «відкритими» до потреб і проблем оточуючих, великодушними, проявляти емоційну чутливість, комунікабельність, надавати перевагу роботі з людьми, ніж наодинці. Середній рівень емпатії виявлено у 12,5% студентів – психологів. У міжособистісних стосунках вони швидше схильні робити висновки про інших за їх вчинками, аніж довіряти власним враженням та почуттям, їм притаманні емоційні прояви, котрі здебільш контролюються ними. Низький рівень емпатії проявляються у 2,5% опитуваних психологів, що може свідчити про складність у налагодженні комунікаційних стосунків, ці студенти віддають перевагу відокремленим заняттям конкретною справою, а не роботі з людьми.

Відповідно до результатів дослідження з використанням особистісного опитувальника Г. Айзенка, проведеного у даній групі досліджуваних, було визначено, що у 22% інтровертів проявляють високий рівень емпатії, 78% – середні показники прояву емпатії; серед екстравертів 19% проявляють високий рівень емпатії, середній у 76%, низький у 5% учасників дослідження. Середній рівень емпатії проявляється у 100% амбівертів, низький та високий показники не спостерігаються. За допомогою статистичного коефіцієнту кореляції Пірсона, за вибіркою $n=80$ респондентів, критичному значенню коефіцієнта кореляції $r_{кр}=0,180$ відповідає емпіричний коефіцієнт $r_{ем}=0,176$, для рівня статистичної значущості $\alpha=0,05$. Тобто спостерігаємо статистичний кореляційний зв'язок між характеристиками параметрів методик, про те, що рівень емпатії корелює з особистісними характеристиками інтроверсії та екстраверсії.

Висновки. Емпатійні стани співчуття, співпереживання, які багаторазово повторюються включаються до характеристики особистості. Відсутність емпатії чи її вираженість, залежить від особистісного досвіду людини, батьківського виховання, прояву почуттів, темпераменту. Таким чином, емпатія є особливою здатністю суб'єкта до відбиття емоційних переживань внутрішнього світу іншої людини, що дозволяє партнерам досягати взаємоузгодження позицій, взаєморозуміння. Розвиток емпатійних здібностей у майбутніх психологів сприяє формуванню навичок конструктивної поведінки в життєвих ситуаціях, умінню розуміти емоційний стан інших людей та регулювати його, розвивати та формувати взаємну довіру, розвивати навички ефективного спілкування.

Список використаних джерел:

- [1] Дружиніна, І. А. (2015). Емпатія у системі професійно важливих якостей майбутніх психологів. *Психологія: реальність і перспективи*. (4), 78 – 81.
- [2] Максименко, С. Д., Максименко К. С., & Главник О. (2003). *Емпатійний розвиток дитини*. Київ : Мікрос – СВС.
- [3] Перетятко, Л.Г., Юдіна, Н. О. (2017). Аналіз емпатії та темпераменту як компонентів педагогічної діяльності. *Психологія і особистість*. 1 (11), 146 – 154.
- [4] Сердюк, Н. М. (2016). Емпатія як компонент конкурентноспроможності майбутніх психологів. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського* (5), 95 – 99.
- [5] Юсупов, И.М. (2001). *Психология эмпатии. (Теоретические и прикладные аспекты)* (автореф. дис. ... доктора психол. наук). Санкт-Петербург. Россия.